

9566 - RAB TEÂLÂ'NIN ARŞ'I İLE KÜRSÜ'SÜ ARASINDAKİ FARK NEDİR?

Soru

Kürsü ile Arş arasındaki fark nedir?

Detaylı cevap

Hamd, yalnızca Allah'adır.

Kürsü, bu konudaki görüşler içerisinde en doğru olanına göre, Rahmân -azze ve celle-'nin iki ayağını koyduğu yerdir.

Arş, Kürsü'den daha büyüktür. Arş, yaratılan varlıkların en büyüğüdür. Rabbimiz Allah Teâlâ celâline yaraşır bir şekilde onun üzerine istivâ etmiştir. Arş'ın ayakları vardır ve onu büyük yaratılışlı melekler -Arş'ı taşıyan melekler/Hameletu'l-Arş- taşımaktadırlar.

Kürsü ile Arş'ı aynı şey olarak değerlendiren kimseler hata etmişlerdir.

Aşağıdaki şu deliller, yukarıda zikrettiğimiz şeylere delil olarak bir gurup ilim ehlinin görüşleridir:

Abdullah b. Mes'ud'dan -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre o şöyle demiştir:

“Dünya semâsı ile ondan sonra gelen semâ arası, beş yüz yıllık mesafe kadardır. Her iki semâ arası, beş yüz yıllık mesafe kadardır. Yedinci semâ ile Kürsü arası, beş yüz yıllık mesafedir. Kürsü ile su arası, beş yüz yıllık mesafe kadardır. Arş da suyun üzerindedir. Allah Teâlâ, Arş'nın üzerindedir. Amelerinizden hiçbir şey O'na gizli-saklı kalmaz.” (İbn-i Huzeyme 'et-Tevhîd', sayfa:105'de, Beyhakî "el-Esmâ ves-Sifât", sayfa: 401'de rivâyet etmiştir.)

İbn-i Kayyim -Allah ona rahmet etsin- bu eser hakkında "İctimâu'l-Cuyûşi'l-İslâmiyye", sayfa:100'de, Zehebî de "el-Uluvv", sayfa: 64'de sahîh demiştir.

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn -Allah ona rahmet etsin- bu hadis hakkında şöyle demiştir:

“Bu hadis, İbn-i Mes’ud’a mevkuf’tur.Fakat zikrettiği şeyler, (kendince) o konuda görüş belirtmesine yer olmayan şeylerdendir.Bu sebeple zikrettiği şeyler, merfu’ hükmünü alır.Çünkü İbn-i Mes’ud’un İsrâiliyât’tan rivâyetler aldığına dâir bir şey bilinmemektedir.” (Muhammed b. Salih el-Useymîn, “el-Kavlu’l-Mufîd Şerhu Kitâbi’t-Tevhîd”, cilt: 3, sayfa: 379)

İmam Muhammed b. Süleyman et-Temîmî -Allah ona rahmet etsin- de bu hadisten çıkarılan hükümler hakkında şöyle demiştir:

“Dokuzuncusu: Semâya göre Kürsü’nün ne kadar büyük olduğu.

Onuncusu: Arş’ın, Kürsü’ye göre ne kadar büyük olduğu.

Onbirincisi: Arş, Kürsü ve Su ayrı ayrı şeylerdir.” (“Şerhu Kitâbi’t-Tevhîd”, sayfa: 667 ve 668)

Rahmân’ın Arş’ı, mahlukatın en büyüğü ve en genişidir.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

فتعالى الله الملك الحق لا إله إلا هو رب العرش العظيم [سورة المؤمنون الآية: ١١٦]

“(Her şeyde) mutlak hâkim ve hak olan, O’ndan başka hakkıyla ibâdete lâyük hiç bir ilah olmayan ve yüce Arş’ın sahibi Allah, her türlü noksanlıklardan münezzehtir.” (Mu’minûn Sûresi:116)

Yine, Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

وهو رب العرش العظيم [سورة التوبة الآية: ١٢٩]

“(Ey Muhammed! Müşrikler ve münâfıklar) yüz çevirirlerse, (onlara) de ki: Allah bana yeter. O’ndan başka hakkıyla ibâdete lâyük hiç bir ilah yoktur. Ben, yalnızca O’na güvenip dayandım (tevekkül ettim). O, büyük Arş’ın sahibidir.” (Tevbe Sûresi:129)

Yine, şöyle buyurmuştur:

ذو العرش المجيد [سورة البروج الآية: ١٥]

“O, şerefli Arş’ın sahibidir.” (Burûc Sûresi: 15)

Müfessir Kurtubî -Allah ona rahmet etsin- bu âyeti tefsir ederken şöyle demiştir:

“Allah, Arş’ı özel olarak zikretmiştir. Çünkü Arş, mahlukatın en büyüğüdür. Bu sebeple onun dışındaki her şey Arş’a girer.” (Kurtubî Tefsiri, cilt: 8, sayfa: 302-303)

Müfessir İbn-i Kesir de -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

وهو رب العرش العظيم [سورة التوبة الآية: ١٢٩]

“Yani O, her şeyin sahibi ve yaratıcısıdır. Çünkü mahlukatın tavanı olan Büyük Arş’ın Rabbi’dir. Gökler ve yerler, ve bu ikisinin içinde olanlarla ikisi arasında onlar şeyler, Arş’ın altında Allah Teâlâ’nın güç ve kudretine boyun eğmişlerdir. O’nun ilmi her şeyi kuşatmıştır. Takdir etmiş olduğu her şey yerine gelir. O, her şeye vekildir (yeter).” (İbn-i Kesîr Tefsiri, cilt: 2, sayfa: 405)

Müfessir İbn-i Kesir -Allah ona rahmet etsin- şöyle demiştir:

ذو العرش

“Bütün yarattıklarının üzerinde olan büyük Arş’ın sahibidir.”

المجيد

“Bu kelimenin iki okunuşu vardır: (el-Mecîdu) merfu’/ötreli okunduğu zaman, Rab -azze ve celle-’nin sıfatıdır.(el-Mecîdi) mecrur/esreli okunduğu zaman Arş’ın sıfatıdır. Her iki anlam da sahihtir/doğrudur.” (İbn-i Kesîr Tefsiri, cilt: 4, sayfa: 474)

(el-Mecîdu): Geniş, değeri ve yeri büyük anlamındadır.

Ebu Saîd’den -Allah ondan râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

النَّاسُ يَضَعُونَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَأَكُونُ أَوَّلَ مَنْ يُفِيقُ، فَإِذَا أَنَا بِمُوسَى آخِذٌ بِقَائِمَةٍ مِنْ قَوَائِمِ الْعَرْشِ، فَلَا أَدْرِي {
أَفَاقَ قَبْلِي أَمْ جُوزِي بِصَغْفَةِ الطُّورِ} [رواه البخاري]

“İnsanlar, kıyâmet günü büyük bir korku ve dehşete kapılıp bayılacaklardır. Bunun üzerine ilk olarak uyanacak kişi ben olacağım. Bir de ne göreceğim. Musa, Arş’ın ayaklarından birisini kuvvetlice tutmuş! Bilmiyorum acaba Musa benden önce mi ayılmış olacak? Yoksa o, Allah Teâlâ’nın Tûr çarpılışından müstesnâ kıldığı kimselerden mi olacaktır?” (Buhârî, hadis no:3217)

Arş’ı taşıyan melekler vardır.

Nitekim Allah Teâlâ bu konuda şöyle buyurmuştur:

الذين يحملون العرش ومن حوله يسبحون بحمد ربهم ويستغفرون للذين آمنوا ربنا وسعت كل شيء رحمة وعلماً
فاغفر للذين تابوا واتبعوا سبيلك وقهم عذاب الجحيم

[سورة غافر الآية: ٧]

“Arş’ı taşıyan, bir de onun (Arş’ın) çevresinde bulunan melekler, Rablerine hamd ederek O’nu her şeyden tenzih ederler. O’na gerçekten îmân ederler ve mü’minler için şöyle mağfiret dileyerek duâ ederler: Ey Yüce Rabbimiz! Senin rahmetin ve ilmin her şeyi kuşatmıştır! O halde (şirk ve günahlardan) tevbe eden ve senin (emretmiş olduğun) yoluna uyanları bağışla ve onları cehennem azabından koru!” (Ğâfir/Mü’min Sûresi: 7)

Melekler, büyük yaratılışa sahiptirler.

Câbir b. Abdullah’tan -Allah ondanve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle buyurmuştur:

أُذِنَ لِي أَنْ أُحَدِّثَ عَنْ مَلَكٍ مِنْ مَلَائِكَةِ اللَّهِ مِنْ حَمَلَةِ الْعَرْشِ، إِنَّ مَا بَيْنَ شَحْمَةِ أُذُنِهِ إِلَى عَاتِقِهِ مَسِيرَةٌ سَنَعٌ.
[رواه أبو داود] مائة عام

“Bana, Arş’ı taşıyan Allah’ın meleklerinden bir meleğin ne kadar büyük bir yaratılışa sahip olduğu hakkında insanlara konuşmam için (Allah Teâlâ tarafından) izin verildi.Hiç şüphe yok ki o meleğin kulak memesi ile omuzu arası, yedi yüz yıllık yol mesafesi kadar geniştir.” (Ebû Dâvûd, hadis no:4727)

Hâfız İbn-i Hacer -Allah ona rahmet etsin- hadis hakkında şöyle demiştir:

“Hadisin isnâdı, Buhârî'nin şartına göre sahihtir.” (“Fethu'l-Bârî”,cilt:8, sayfa:665)

Arş, Kürsü'nin, hatta her şeyin üstündedir.

Nitekim İbn-i Kayyim -Allah ondan râzı olsun- bu konuda şöyle demiştir:

“Allah Teâlâ kâinatın üzerinde ise, ya onu kuşatmıştır, ya da kuşatmamıştır. Eğer onu kuşatmış ise, kuşatan Allah Teâlâ'nın, kuşatılmış olan şeyin kesinlikle üzerinde olmasını gerektirir.Bu sebeple gök, yeryüzünü kuşattığı için onun üzerinde olmuştur.Kürsü de gökleri kuşattığı için göklerin üzerinde olmuştur.Arş da Kürsü'yü kuşattığı için Kürsü'nün üzerinde olmuştur.Bundan dolayı bütün bunların üzerinde olanın, kesinlikle onları kuşatmıştır ve kuşatanın, kuşattığı şeyden birisiyle aynı olmasını veya ona denk olmasını veyahut da ona benzer olmasını gerektirmez.” (“es-Savâiku'l-Mursele”,cilt:4, sayfa: 1308)

Arş, “Mülk” olmadığı gibi, “Kürsü” de değildir.

Nitekim İbn-i Ebi'l-İzz el-Hanefî -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

“Allah'ın kelâmını değiştiren ve Arş'ı mülkten ibâret bir şey olarak gören kimseye gelince, bu kimse Allah Teâlâ'nın şu sözüne nasıl cevap verir:

ويحمل عرش ربك فوقهم يومئذ ثمانية [سورة الحاقة الآية: ١٧]

“Melekler de göğün etrafında bulunurlar.O gün Rabbinin Arşını sekiz melek taşır.” (Hâkka Sûresi: 17)

Yine:

وكان عرشه على الماء [سورة هود من البية: ٧]

“Gökleri ve yeri altı günde yaratan O'dur. Bundan önce de Arş'ı su üstünde idi. Bu kâinatı yaratması sizden hanginizin daha güzel iş ortaya koyacağını imtihan etmek içindir. Böyle iken sen (ey Peygamber!) onlara: Siz, öldükten sonra elbette dirileceksiniz! dersin, o kâfirler (bunu haber veren Kur'ân'ı yalanlayarak): Bu, apaçık bir büyüden başka bir şey değildir, derler.” (Hûd Sûresi: 7)

Arş'ı mülkten ibâret bir şey olarak kimse, “O gün (kıyâmet günü) Rabbinin mülkünü sekiz melek taşır” diyebilir mi?

Yine: “Bundan önce de O'nun mülkü suyun üzerinde idi” diyebilir mi?

Yine: “Musa -aleyhisselâm- kıyâmet günü mülkün ayaklarından birisini tutmuş olacak” diyebilir mi?

Bu sözleri, ne dediğini bilen akıl sahibi birisi hiç söyler mi?

“Kürsü” lafzına gelince, Allah Teâlâ onun hakkında şöyle buyurmuştur:

[وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ] سورة البقرة الآية: ٢٥٥

“Allah, O'ndan başka ilah olmayan, kendisini uyuklama ve uyku tutmayan, Hayy, Kayyûm'dur (her an yarattıklarını gözetendir). Göklerde ve yerde olan ancak O'nundur. O'nun izni olmadan katında şefaath edecek kimdir? Onların işlediklerini, işleyeceklerini bilir. O'nun dilediğinden başka ilminden hiçbir şeyi kavrayamazlar. Kürsü'sü, gökleri ve yeri kuşatmıştır, onların gözetilmesi O'na ağır gelmez. O yücedir, büyüktür.” (Bakara Sûresi: 255)

Kürsü, Arş'tır diyen olmuştur. Doğrusu Kürsü, Arş değildir. Nitekim bu görüş, Abdullah b. Abbas -Allah ondan ve babasından râzı olsun- ve başkasından nakledilmiştir.

İbn-i Ebî Şeybe “Sıfetu'l-Arş” adlı kitabında, Hâkim de “el-Mustedrak” adlı kitabında şöyle demişlerdir: “Buhârî ve Müslim'in şartına göre olmasına rağmen tahric etmedikleri, Saîd b. Cubeyr'in İbn-i Abbas'tan rivâyet ettiği hadis o şöyle demiştir:

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ ك فِي قَوْلِهِ تَعَالَى : وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ قَالَ : الْكُرْسِيُّ مَوْضِعُ الْقَدَمَيْنِ ، وَالْعَرْشُ لَا .
يَقْدِرُ قَدْرَهُ إِلَّا اللَّهُ تَعَالَى . [صححه الألباني في شرح العقيدة الطحاوية]

“İbn-i Abbas'tan -Allah ondan ve babasından râzı olsun- rivâyet olunduğuna göre O, Allah Teâlâ'nın: 'Kürsü'sü, gökleri ve yeri kuşatmıştır' âyeti hakkında şöyle demiştir:

“Kürsü” Rab Teâlâ’nın iki ayağını koyduğu yerdir.Arş ise, onun ne kadar büyük olduğunu, Allah Teâlâ’dan başka hiç kimse bilemez.”(Tahâviye Akîdesi Şerhi, sayfa:312)

Bu hadis merfu’ olarak (Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-’e nisbet edilerek) rivâyet edilmiştir.Fakat doğrusu hadis İbn-i Abbas’a âit bir sözdür.

Ebu Zer -Allah ondan râzı olsun- şöyle demiştir:

سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ع يَقُولُ: مَا الْكُرْسِيُّ فِي الْعَرْشِ إِلَّا كَحَلْقَةٍ مِنْ حَدِيدٍ أُلْقِيَتْ بَيْنَ ظَهْرَيَّ فَلَاةٍ مِنَ الْأَرْضِ { [] }
[صححه الألباني في العقيدة الطحاوية]

“Rasûlullah -sallallahu aleyhi ve sellem- şöyle derken işittim: Kürsü, Arş’ın yanında, yeryüzünde bir çöle atılmış demirden bir halka gibidir.” (Tahâviye Akîdesi Şerhi, sayfa: 313)

Kürsü, seleften birden fazla kimsenin şöyle demesi gibidir:

“Kürsü, Arş’ın yanında, ona çıkılan basamak (merdiven) gibidir.” (Tahâviye Akîdesi Şerhi, sayfa: 312-313)

Değerli âlim Muhammed b. Salih el-Useymîn -Allah ona rahmet etsin- bu konuda şöyle demiştir:

“Bazı kimseler, Peygamber -sallallahu aleyhi ve sellem-’in:

“Şüphesiz ki Allah Teâlâ kıyâmet günü Kürsü’sünü yere koyar” hadisini delil göstererek: Arş, Kürsü’nün tâ kendisidir, demişlerdir.

Yine bazı kimseler, Allah Teâlâ’nın:

وسع كرسيه السموات والأرض

‘Kürsü’sü yani ilmi, gökleri ve yeri kuşatmıştır’ diyerek, Kürsü’nin ilim olduğunu iddiâ etmişlerdir.

Doğru olan: Kürsü, Rab Teâlâ'nın iki ayağını koyduğu yerdir. Arş ise, Rahmân Subhânehu ve Teâlâ'nın üzerine istivâ ettiği şeydir.

İlim ise: Âlimde bulunan bir sıfattır ki âlim, o sıfatla bilinen şeyi idrâk eder.

Yine de en iyisini Allah Teâlâ bilir.”